

สิทธิการพัฒนารองประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ: กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร^{*}

People's Development Rights under the Special Economic Zone: Case Study of Special Economic Zone Mukdahan

พระมหาไธยน้อย สาลงสิงห์, ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ และพัชกร ศาสนะสุพินธ์
Phramaha Thainoi Salangsing, Piyaluk Potiwan and Pattakorn Sasanasupin
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: nikkybaty2012@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสิทธิการพัฒนารองประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนารองประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร และเพื่อศึกษาปัจจัยสาเหตุที่มีผลต่อสิทธิการพัฒนารองประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยประชากรผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย กลุ่มประชาชน พระสงฆ์ ผู้ประกอบการรายย่อย ผู้ได้รับความเดือดร้อน ผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 29 รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อใช้ในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มนักวิชาการ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มเครือข่าย จำนวน 20 คน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นรายบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า สิทธิการพัฒนารองประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย สิทธิการพัฒนารองประชาชนสิทธิการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากรและสิทธิของประชาชนตามกฎหมาย การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนารองประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย การเคลื่อนไหวของประชาชนกับการยอมรับของภาครัฐ การเคลื่อนไหวด้านความคาดหวังของประชาชนกับการพัฒนา การเคลื่อนไหวด้านการจัดการทรัพยากรและ

^{*}ได้รับบทความ: 22 ตุลาคม 2561; แก้ไขบทความ: 24 มกราคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 14 กุมภาพันธ์ 2562

Received: October 22, 2018; Revised: January 24, 2019; Accepted: February 14, 2019

การเคลื่อนไหวด้านเรียกร้องสิทธิ และเงื่อนไขเกี่ยวข้องกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย สาเหตุที่เป็นเงื่อนไขที่ส่งผลต่อสถานะสิทธิการพัฒนาของประชาชน สาเหตุที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร สาเหตุจากนโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนา และสาเหตุจากการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชน

คำสำคัญ: สิทธิการพัฒนา; นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

Abstract

This research aims to study the development rights of people under the special economic zone policy Mukdahan province, to study the movement of people's rights under the policy of Mukdahan Special Economic Zone, to study the causal factors affecting the development rights of people under Mukdahan Special Economic Zone. Qualitative research the informant population was the key informants, consisting of the population, Buddhist monks, small entrepreneurs, who suffered, community leaders and headman 29 people. There informants were used to check the information provided by the main contributors, i.e. expert groups, academic group relevant government sectors, and the network of 20 people, data collection In-depth interviews were used as a tool to collect data.

The research found that: development of people under the Special Economic Zone Mukdahan Province consists of the development right of the people. Rights, participation, resource management, and legal rights of the people. Mukdahan Special Economic-Development Zone (MJPP) consists of public movement and government acceptance. The movement of people's expectations and development. Resource management movement and the claim movement. And the causes that affect the development rights of people under the policy of Special Economic Zone Mukdahan. The cause was the condition that affects the status of the people's development rights. The cause of people wants to participate in the development of Mukdahan Special Economic Zone because by special economic policies that affect development rights and the cause of the people's development rights claim.

Keywords: Development Rights; Special Economic Zone Policy

1. บทนำ

ประเทศต่างๆ ในโลก ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones) เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศ เขตเศรษฐกิจพิเศษจะแบ่งออกเป็น 5 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) เขตการค้าเสรี (Free Trade Zones) 2) เขตการแปรรูปเพื่อการส่งออก (Export Processing Zones: EPZs) 3) ท่าเรือเสรี (Free Ports) 4) เขตประกอบการอุตสาหกรรม (Enterprise Zones) และ 5) โรงงานเดี่ยว (Single Factory EPZ) ซึ่งเขตเศรษฐกิจพิเศษในรูปแบบต่างๆ ได้กลายเป็นยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญ และได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในแถบประเทศเอเชีย เช่น ประเทศเมียนมา และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สำหรับประเทศไทยได้มีการผลักดันให้มีเขตเศรษฐกิจพิเศษ ผ่าน พรบ. เขตเศรษฐกิจพิเศษ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และได้ถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 และ 12 ถือเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลปัจจุบัน ที่ทำให้เกิดรูปแบบสำคัญในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยเหตุผลของการต้องการเปิดให้มีการเชื่อมต่อและการเคลื่อนย้ายของทุนและทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น (Sammawatthana, 2017)

สำหรับประเทศไทย ได้มีนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในรูปแบบของนิคมอุตสาหกรรมมาเป็นเวลานาน โดยได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment: BOI) และพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนในปี พ.ศ. 2520 โดยปัจจุบันได้แบ่งเขต

การลงทุนออกเป็น 3 เขต และมีสิทธิประโยชน์และเงื่อนไขที่แตกต่างกัน ในส่วนของเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดนของประเทศไทย จากการผลักดันของธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) ภายใต้กลยุทธ์ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ จากโครงการระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridors) โดย ADB ได้บรรจุแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษไว้ในแผนปฏิบัติการ (Action Plans) เพื่อการเปลี่ยนระเบียงการขนส่ง (Transport Corridors) ให้เป็นระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridors) ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงได้ริเริ่มแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะบริเวณชายแดน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 รวมถึงได้มีการกำหนดนโยบายและหลักเกณฑ์เพื่อผลักดันการพัฒนาในปี พ.ศ. 2556 ในรูปแบบของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี อีกทั้งผลจากการประชุมคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ครั้งที่ 1/2557 ภายใต้ การดำเนินงานของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ยังให้ความเห็นชอบพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมในการจัดตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะแรกของไทยใน 5 พื้นที่ชายแดน รองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 ทำให้เขตเศรษฐกิจพิเศษเกิดขึ้นในหลายประเทศ ซึ่งไม่ใช่แต่รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หรือรัฐบาลอื่น และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใดหรือประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่เป็นของระบบทุนนิยมโลกที่รุกเข้ามาจนถึงปัจจุบัน ถึงรัฐบาลในยุค คสช. ที่นำเอากฎหมาย

มาตรา 44 เพื่อนำมาผลักดันเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนในประเทศไทย ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของลัทธิเสรีนิยมใหม่และเขตเศรษฐกิจพิเศษที่เป็นเรื่องเชื่อมโยงกันของโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดการไหลของทุน สินค้า คน สื่อ และเทคโนโลยี (Keawmanee, 2017)

ปัจจุบันในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ใช้ด้านกฎหมายมาตรา 44 มาจัดการพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน มาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยช่องทางปกติ โดยได้ใช้อำนาจกฎหมายปิดบังคับข้องการขอเวนคืนพื้นที่ที่ดินจากประชาชน โดยที่รัฐบาลได้เสริมอำนาจกฎหมายมาตราพิเศษเพื่อการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้แก้ไขปัญหาต่างๆ ในช่วงเวลาเร่งด่วน เป็นไปตามความคาดหวังของรัฐบาลในการจัดการด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดน จึงต้องใช้อำนาจพิเศษที่ทำให้เกิดการยกเว้นสถานะสิทธิของประชาชน เพื่อรัฐบาลจะได้เข้าไปจัดการหาพื้นที่ของประชาชนได้ง่ายขึ้น โดยที่มีการใช้อำนาจพิเศษที่รัฐบาลมีอำนาจเหนือสิทธิของประชาชน ที่อยู่ภายใต้สภาวะยกเว้นที่เป็นเงื่อนไขระยะเวลาตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ปกติชั่วคราว ตามแนวคิดของ Giorgio Agamben ที่มองอำนาจกฎหมาย ที่ความจำเป็นสร้างกฎหมายขึ้นมา เพราะความจำเป็นของรัฐบาลที่น่ากฎหมายมาตรา 44 มาปรับใช้ตามสถานการณ์ที่รัฐบาลใช้ตามความจำเป็น รวมถึงการกำหนดความหมายสภาวะยกเว้นว่าสภาพใดและเมื่อไหร่ที่ถือเป็นสถานการณ์ไม่ปกติ จึงต้องใช้อำนาจพิเศษที่เป็น

อำนาจแห่งรัฐหน้าที่ขององค์อัยการแห่งรัฐย่อมมีลักษณะผลการตามอำเภอใจอยู่ในตัว ที่ไม่ต้องปรึกษาหารือขออนุมัติหรือฉันทามติจากบุคคลหรือตามสิทธิของประชาชนที่ควรได้มีส่วนร่วมอื่นใด ตามมติขององค์อัยการเป็นที่สุดยุติไม่มีการต่อรองจากอำนาจรัฐ ทำให้ประชาชนที่โดนอำนาจพิเศษยึดเวนคืนพื้นที่ดินทำกิน และรัฐบาลนำพื้นที่ชาวบ้านมาจัดสรรให้ชนกลุ่มทุนเข้าพื้นที่เพื่อจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในการเรียกร้องสิทธิของตนเอง ที่เป็นธรรมเพราะบ้านเมืองยังไม่เข้าสู่สภาวะปกติในความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ (Fahdiewkan Magazine, 2010 : 88-92)

จากปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ชุมชนมีการเคลื่อนไหวต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมตามหลักธรรมาภิบาล ที่รัฐต้องเคารพสิทธิชุมชน หรือกรณีรัฐออกโฉนดที่ดินของรัฐเอง ด้วยการประกาศเป็นพื้นที่ราชพัสดุ การซื้อที่ดินจากเอกชนแล้วไปดำเนินการขออนุญาตออกโฉนดนั้นเป็นเรื่องเข้าใจได้ แต่กรณีที่ราชพัสดุเป็นที่ดินของรัฐ ชาวบ้านได้พยายามกล่าวถึงการดำเนินการออกโฉนดพื้นที่ดินของรัฐเองได้อย่างไร ซึ่งชุมชนได้ออกมาเคลื่อนไหวผ่านกลุ่มเครือข่ายจับตาเขตเศรษฐกิจพิเศษ องค์การภาคประชาชน เครือข่ายภาคตะวันออก เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลทำการวิเคราะห์ผลกระทบ ร่างพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และร่างพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ ตามขั้นตอนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 77 ที่คุ้มครองต่อการสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการทำให้กระบวนการเช่าที่ดิน

ระยะยาว 99 ปี ในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ ชาวต่างชาติสามารถดำเนินการได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากกรมที่ดิน และการยกเลิกการบังคับใช้กฎหมายผังเมือง การรวบอำนาจในการให้ใบอนุญาตต่างๆ ไว้ที่หน่วยงานเดียว รวมถึงพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อใช้ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ 10 จังหวัด พร้อมกันนั้นยังถูกจำกัดสิทธิประชาชนที่เคยมีอยู่เดิม เช่น กระบวนการผังเมือง การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้วย เพื่อสร้างความเป็นธรรม และการยื่นฟ้องหน่วยงานรัฐที่ละเมิดสิทธิชุมชนต่อศาลปกครองตามหลักสิทธิมนุษยชน ตามกระบวนการผลของการที่รัฐบาลในยุคปัจจุบัน ได้อาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ขัดกับหลักใด หรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย มาตราใดบ้างที่ขัดกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม รวมถึงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่จะต้องรับฟังหรือให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการรับฟังข้อคิดเห็น และสามารถยกฟ้องคณะกรรมการกรมที่ดินหรือกรมธนารักษ์ที่ได้มีการไปรังวัดหรือออกโฉนดที่ดินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้ชุมชนในพื้นที่ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องความเป็นธรรมให้รัฐมีหลักธรรมาภิบาล ศึกษาผลกระทบที่ดำเนินการตามข้อบัญญัติหลักเกณฑ์แนวทาง ตาม พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม และ พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ และรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนในพื้นที่ที่จะได้มีส่วนได้เสียหรือได้รับผลกระทบในกรรมสิทธิ์ที่ดิน ภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษภาครัฐจะมีแนวทางที่ลดความเหลื่อมล้ำได้หรือไม่ ทำอย่างไรจะนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ รวมถึงประเด็นที่รัฐจัดหาพื้นที่ดินโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 44 และยังมีกลไก

อื่นที่เหมาะสมกว่านี้อยู่ ชาวบ้านผู้ยากไร้หรือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่ดินเหล่านี้มาอย่างยาวนานมานับแต่บรรพบุรุษ จะเผชิญชะตากรรมและมีหนทางที่จะนำไปสู่การชะลอหรือยกเลิกคำสั่งและหาทางเยียวยาอย่างไร

ฉะนั้น จังหวัดมุกดาหารเป็นพื้นที่อยู่ภายใต้กรอบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ย่อมได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งในด้านบวกและด้านลบ ต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม แรงงานข้ามชาติ อย่างเล็งไม่ได้ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจย่อมมีผลต่อการค้าการลงทุนที่มีอยู่ อาทิ การค้าชายแดน การค้าพาณิชย์กรรม การจัดเก็บภาษีท้องถิ่น ระบบเศรษฐกิจชุมชน ตลอดจนอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ในด้านการเมืองการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษย่อมมีผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีผลกระทบต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ในด้านสังคมในด้านการถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมทั้งวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ และที่สำคัญคือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวที่จะเกิดความเหลื่อมล้ำ การจ้างงานคนในพื้นที่ล้วนแล้วมีผลต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ส่วนในด้านวัฒนธรรมย่อมมีผลกระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น ที่อาจถูกครอบงำจากวัฒนธรรมยุคใหม่ที่หลั่งไหลเข้ามาพร้อมกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยีต่างๆ และด้าน

ศาสนาย่อมทรงผลกระทบการเคารพนับถือศาสนา เมื่อมีหลายชนชาติพันธุ์อยู่ในพื้นที่ย่อมเกิดความขัดแย้งความเชื่อศรัทธารวมถึงการให้คุ้มครองพระพุทธศาสนาอีกด้วย

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจ และต้องการที่จะศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านการเมือง ด้านสังคม และศาสนาวัฒนธรรม ด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดมุกดาหาร และการเคลื่อนไหวด้านสิทธิของประชาชนในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ภายใต้นโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ นำมาสู่ปัจจัยสาเหตุที่มีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชน จนได้ข้อสรุปและเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร การวิเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการต่อต้านจากชุมชน ในพื้นที่เกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารเป็นอย่างไร

2. เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวด้านสิทธิ การพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารเป็นอย่างไร

3. เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ การพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารเป็นอย่างไร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยประชากรผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย กลุ่มประชาชน พระสงฆ์ ผู้ประกอบการรายย่อย ผู้ได้รับความเดือดร้อน ผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 29 รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อใช้ในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มนักวิชาการ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มเครือข่าย จำนวน 20 คน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นรายบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการ เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลและผลการ วิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรง (Credibility) กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง การจำแนกข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล และสังเคราะห์แบบแผนความ สัมพันธ์ (Pattern) จนได้ข้อสรุป

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัยตามแหล่ง ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่เป้าหมาย 3 อำเภอ 11 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลในอำเภอเมือง มุกดาหาร ได้แก่ 1) ตำบลศรีบุญเรือง 2) ตำบล มุกดาหาร 3) ตำบลบางทรายใหญ่ 4) ตำบล คำอาฮวน 5) ตำบลนาศรีนวน จำนวน 5 ตำบล ตำบลในอำเภอดอนตาล ได้แก่ 1) ตำบลโพธิ์ไทร

2) ตำบลดอนตาลจำนวน 2 ตำบล ตำบลอำเภอ
ห้วยน้ำใหญ่ ในพื้นที่ 1) ตำบลบางทรายน้อย
2) ตำบลชะโนด 3) ตำบลห้วยน้ำใหญ่ และ 4) ตำบล
ปทุมมา จำนวน 4 ตำบล

4. สรุปผลการวิจัย

1. สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้
นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ พบว่า

1.1 สิทธิการพัฒนาของประชาชน
แนวคิดพื้นฐานการพัฒนา เกิดจากธรรมชาติของ
มนุษย์ที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มจึงต้องมี
ผู้นำ รวมทั้งมีการควบคุมดูแล หรือจัดระเบียบกัน
ภายในกลุ่ม ซึ่งอาจเรียกว่า การบริหารหรือ
การพัฒนาเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและอยู่
ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยเหตุผลนี้มนุษย์
จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงการพัฒนาได้ และอาจกล่าว
ได้ว่าที่ได้มีกลุ่มที่นั้นย่อมมีการพัฒนา การพัฒนา
จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น
หรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า
โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น
ย่อมทำให้เจริญก้าวหน้า โดยผ่านลำดับขั้นต่างๆ
ไปสู่ลำดับที่สามารถขยายและเติบโตขึ้นมีการ
ปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมไปกว่าเดิม
ประชาชนในพื้นที่ย่อมต้องการมีส่วนร่วมในการ
พัฒนา ดังการศึกษาสิทธิการพัฒนาของประชาชน
ภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ: กรณีศึกษา
เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

1.2 สิทธิการมีส่วนร่วมการจัดการ
ทรัพยากร จากปัญหาที่รัฐได้มีการนำพื้นที่
สาธารณะประโยชน์ชุมชนท้องถิ่นสู่กระบวนการ

พัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยกลุ่มจังหวัด
เป็นผู้สำรวจ เพื่อนำเสนอไปยังส่วนกลางรับรอง
พื้นที่ที่นำเสนอทางจังหวัดมุกดาหาร ทำให้หลาย
พื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีพื้นที่
สาธารณะประโยชน์ตกเป็นพื้นที่ราชพัสดุทำให้มี
การเวนคืนที่พื้นที่หลายแห่ง เกิดการละเมิดสิทธิ
ชุมชน ไม่เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมคนในชุมชน
กับภาครัฐในการจัดการด้านทรัพยากร โดยเฉพาะ
พื้นที่ป่าชุมชน ป่าสงวน พื้นที่สาธารณะประโยชน์
จะเห็นได้ชัดเจนว่า พื้นที่ 1,080 ไร่ ถูกพัฒนาเป็น
นิคมอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่
จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งไม่ใช่พื้นที่ที่สร้างหรือการใช้
ประโยชน์ หากแต่เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์
ในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์พื้นที่
ดินให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และสร้างความเป็น
ธรรมในกระบวนการมีส่วนร่วมการจัดหาพื้นที่ดิน
เพื่อใช้พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

1.3 สิทธิของประชาชนตามกฎหมาย
ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมใน
การจัดการทรัพยากร และสิทธิของบุคคลที่จะมี
ส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการพัฒนาพื้นที่ชุมชน
ท้องถิ่น และการดำเนินการโครงการต่างๆ ที่อาจ
ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง แม้แต่
การดำเนินโครงการนโยบายส่งเสริมการค้า
ลงทุน 13 กิจกรรมที่รัฐบาลได้ประกาศให้พื้นที่
จังหวัดมุกดาหารได้สนองตามนโยบายของภาครัฐ
แต่การดำเนินการนโยบายที่อยู่ภายใต้คำสั่งรัฐบาล
คสช.ใช้อำนาจกฎหมายมาตรา 44 เพื่อดำเนิน
โครงการตามแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจบริเวณ
ชายแดน จึงเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่

นักลงทุนการลงทุนลดข้อจำกัดทางกฎหมาย และประชาชนในพื้นที่ถูกจำกัดสิทธิในการะบวนการร่วมพัฒนาตามข้อกฎหมายว่าด้วยเรื่องสิทธิชุมชน ส่งผลกระทบต่อชุมชนในพื้นที่ ขาดการร่วมคิดความเข้าใจ ระหว่างชุมชนกับภาครัฐ เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิชุมชนท้องถิ่นแย่งพื้นที่ดินเพื่อนำมาพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษหลักสิทธิความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยนั้น ได้ถูกรัฐบาลใช้อำนาจตามกฎหมายมาตรา 44 เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนานโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษให้เกิดความรวดเร็ว ตามหลักความเป็นระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญนั้น สามารถเข้าไปสู่กระบวนการร่วมพัฒนามีสหิทธิรับผลประโยชน์ร่วมกับภาครัฐ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักที่มีการยอมรับว่า มีส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดความชอบธรรม ความเสมอภาค เพราะทุกคนย่อมเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมชุมชนท้องถิ่นที่ได้ถูกพัฒนา ตั้งแต่การคิดริเริ่ม พิจารณาพื้นที่ดิน การร่วมแนวปฏิบัติต่อนโยบายจากภาครัฐสู่ชุมชน และรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงในการดำเนินการโครงการของภาครัฐมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนาและการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการของภาครัฐ ตามแผนพัฒนาส่งเสริมยกระดับการคลังทุนบริเวณจังหวัดมุกดาหาร หลักสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนตามบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพการที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน ภาครัฐต้องพัฒนาตาม

นโยบายตั้งอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกระบวนการถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นอกจากจะช่วยนำมาพิจารณาผลกระทบต่อชุมชนถือเป็นการเคารพการตัดสินใจของภาครัฐให้เกิดความรอบคอบ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น

2. การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร พบว่า การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชน เป็นการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการปรับเปลี่ยนนโยบายหรือกระบวนการเป็นการกำหนดนโยบายของรัฐ การรวมกลุ่มเพื่อกระทำการที่จูงใจเปลี่ยนสัมพันธภาพทางอำนาจหลักๆ ของรัฐให้กลับเข้ามาสู่การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภายใต้บริบทสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษกรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1 ประชาชนกับการยอมรับหน่วยงานภาครัฐ เช่น หอการค้าจังหวัด ได้เข้ามาสำรวจพื้นที่ดินในเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ซึ่งใช้พื้นที่ดินของสาธารณะหรือแม้แต่พื้นที่ทำกินของชาวบ้าน เพื่อจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม โดยที่หน่วยงานของรัฐไม่ได้ให้ความสำคัญกับชาวบ้านในพื้นที่มากนัก อาจจะกล่าวได้ว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจระหว่างประชาชนกับรัฐนั้น ยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนมาก ทั้งนี้ สาเหตุเกิดจากการได้รับข้อมูลไม่ทั่วถึง ภาครัฐควรมีการให้ข้อมูล การสร้างการมีส่วนร่วมและสอบถามความคิดเห็นของ

ประชาชนในพื้นที่ให้มาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การวางผังเมือง ระบบสาธารณูปโภคต่างๆ สิ่งที่เราควรจะต้องตระหนักว่าหลังจากสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นแล้วจะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

2.2 ความคาดหวังของประชาชนกับการพัฒนา ในการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ ในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนไม่ได้คาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ อาจกล่าวได้ว่า ประชาชนในท้องถิ่นไม่ต้องการให้พื้นที่ในชุมชนเป็นพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ การดำเนินวิถีชีวิตให้คงแบบเดิมไว้ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของชุมชนท้องถิ่นการดำเนินชีวิตในวิถีชนบทจะเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมท้องถิ่นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของประชาชนในท้องถิ่นที่เคยอยู่ร่วมกันในชุมชน แม้ว่าจะมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แต่ผลกระทบก็ยังเกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น อาจกล่าวได้ว่า การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอาจส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวกประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลูกหลานของคนในชุมชนได้เข้าสู่ระบบการจ้างงานภายในพื้นที่ใกล้บ้าน ส่วนในด้านลบที่อาจจะส่งผลกระทบได้ในชุมชน เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นในเรื่องของอำนาจและสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนด้วย

2.3 การจัดการทรัพยากร การจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ประชาชนในท้องถิ่นมีความกังวลกับการสูญเสียพื้นที่ดินทำกิน และหากมีการขยายพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมในอนาคต ประชาชนอาจจะต้องเจอกับการที่จะถูกเวนคืนที่ดิน โดยที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหาพื้นที่ดิน ฉะนั้นแล้ว รัฐควรแสดงถึงความชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ดิน พื้นที่สาธารณะประโยชน์ว่าสิ่งที่รัฐได้ดำเนินการนั้นจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น หรือเกิดประโยชน์แก่ทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และที่สำคัญเกิดความเป็นธรรมในการจัดการที่ดินด้วย

2.4 การเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิ การออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิของประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ปัจจุบันยังไม่มีการเรียกร้องสิทธิใดๆ ขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ประชาชนได้รับความชัดเจนจากรัฐเกี่ยวกับการเยียวยาที่เกิดจากการสูญเสียที่ดิน การจัดสรรพื้นที่ดินที่เหมาะสมกับและมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีพ ประชาชนบางส่วนได้เข้าร่วมกับเครือข่ายเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เชียงเหนือเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางมาตรการการป้องกัน ในเรื่องของสิทธิการใช้ประโยชน์และการถือครองที่ดินในชุมชน ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิการพัฒนาของประชาชน มหาวิทยาลัยและกลุ่มอนุรักษ์ห้วยขาแข้ง ได้มาให้ความรู้ในประเด็น

ดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการเรียกร้องตามกฎหมาย เกี่ยวกับพื้นที่ดินที่เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์และพื้นที่ดินตนเอง

3. เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร สามารถแบ่งได้ 4 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 สาเหตุที่เป็นเงื่อนไขที่ส่งผลต่อสถานะสิทธิการพัฒนาของประชาชน สิทธิของประชาชนเข้าไปร่วมพัฒนาตามหลักสิทธิชุมชนมีผลต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชน มีบัญญัติเกี่ยวกับการรับรองสิทธิชุมชนขึ้นเป็นครั้งแรก มีเจตนารมณ์เพื่อรับรองสิทธิชุมชน ชุมชนท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม คุ้มครองบุคคลในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ในส่วนของสิทธิพลเมืองของประชาชนเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง ซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดหรือเกิดขึ้นโดยกฎหมาย เพื่อให้มนุษย์ได้รับประโยชน์ และมนุษย์จะเป็นผู้เลือกใช้สิ่งนั้นเองโดยไม่มีผู้ใดบังคับได้ เช่น สิทธิในการกิน การนอน แต่สิทธิบางอย่างมนุษย์ได้รับโดยกฎหมายกำหนดให้มี เช่น สิทธิในการมี การใช้ทรัพย์สิน สิทธิในการร้องทุกข์เมื่อตนถูกระทำละเมิดกฎหมาย เป็นต้น ในด้านสิทธิในการพัฒนาของประชาชนมีหลายด้าน โดยมีกลไกต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ มีสิทธิโดยชอบที่จะเข้าร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม

วัฒนธรรม และการเมือง อันทำให้สิทธิมนุษยชนเสรีภาพขั้นพื้นฐานเกิดการบังคับใช้และเกิดผลกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญการเปิดให้โอกาสประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน และกลุ่มองค์กรชุมชนให้สามารถในการจัดการทรัพยากรให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชนชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่างๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้

ประเด็นที่ 2 สาเหตุที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่ โดยให้ภาครัฐและภาคประชาชนมีการสร้างหลักการมีส่วนร่วมเข้าด้วยกัน เพื่อให้ต่างฝ่ายได้รับรู้ถึงปัญหาและความต้องการไปพร้อมกัน ประชาชนก็จะได้มีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นยังประสบปัญหาในทางปฏิบัติจะต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนเป็นส่วนใหญ่ในการเสนอทางออก การแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจของภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และเพื่อเป็นแนวทางการ

พัฒนากระบวนการดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ การเข้าไปสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา พื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งจะต้องสร้างความรู้ และความเข้าใจแก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความเชื่อมั่น และรัฐควรรับฟังข้อมูลอย่างรอบด้าน และวิเคราะห์บนหลักความเป็นจริง และคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาแก่คนที่ได้รับผลกระทบเป็นสำคัญ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของประชาชนส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เป็นกระบวนการที่ประชาชนในท้องถิ่น ควรได้มีโอกาสเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพให้กับเครือข่ายภาคประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจที่สามารถเข้ามา ร่วมดำเนินงานกับภาครัฐในฐานะหุ้นส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 3 สาเหตุจากนโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่ส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาภายใต้นโยบายเศรษฐกิจพิเศษ ที่มีปัจจัยส่งผลต่อสิทธิการพัฒนา ปัจจัยด้านสังคมมีหลายด้าน เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งหากการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทิศทางที่เสื่อมโทรม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมนั้น ก็จะมีผลกระทบต่อสุขภาพได้ ส่วนสิทธิของประชาชนภายใต้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้น ประชาชนในชุมชนย่อมมีสิทธิทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก จากการมีเสรีภาพในการใช้ภาษาท้องถิ่นเพื่อใช้สื่อสาร

เมื่อรัฐบาลได้ประกาศแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแล้วรัฐก็ต้องมองด้านวัฒนธรรมของชุมชนแบบดั้งเดิม ซึ่งสิทธิทางวัฒนธรรม ถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิในการแต่งกายตามวัฒนธรรม การถือปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่น ความเชื่อทางศาสนา การแสดงศิลปวัฒนธรรม ที่ไม่มีการบังคับ หรือละเมิดให้มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ซึ่งมีรัฐบาลได้ออกนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม เพราะความหลากหลายของคนในชุมชนเมืองใหม่ที่เข้ามาลงทุนหรือ แรงงานประเทศเพื่อนบ้าน สิทธิวัฒนธรรมถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ รัฐบาลต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่กลายมาสู่ความเป็นชุมชนเมือง ประชาชนต้องได้รับการคุ้มครองด้านวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นด้วย

ประเด็นที่ 4 สาเหตุจากการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชน การเรียกร้องสิทธิการพัฒนาของประชาชน การจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่สาธารณะประโยชน์ตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม และชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เอาเขตนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ปัญหาพื้นที่ที่ตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ปัญหาการจัดการทำผังเมืองรวมเกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิการพัฒนาประชาชน เป็นจากการใช้อำนาจตามมาตรา 44 ให้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ ตำบลคำอาฮวน ตกเป็นที่ราชพัสดุ และอีกหลายตำบลไม่มีข้อมูลว่าจะมีการพัฒนาในพื้นที่ของตนเองส่งผลให้ชาวบ้านต้องทำหนังสือคัดค้านการแก้ไขผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะเขตเศรษฐกิจพิเศษ และขอให้

ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขผังเมืองกับสำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร ปัญหาการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรม ขาดการมีส่วนร่วม และเลือกมาจากส่วนกลาง ไม่ได้คำนึงถึงความถนัดและความสามารถของแรงงานในพื้นที่ หากมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม แรงงานที่ต้องการก็จะเป็นแรงงานมีฝีมือ ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีการศึกษาสูงหรือจบในสาขาที่ต้องการ จึงเป็นไปได้ยากที่จะเกิดการจ้างงานชาวบ้านในพื้นที่ ทางด้านปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ ประชาชนควรเรียกร้องให้รัฐมีการศึกษาผลกระทบรวมทั้งดำเนินการตามที่มีบัญญัติหลักเกณฑ์แนวทางไว้ตาม พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม หรือ พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ รวมทั้งเรื่องของการรับฟังความเห็นจากชาวบ้าน และคนที่มีส่วนร่วมมีส่วนได้ส่วนเสีย หรือได้รับผลกระทบในพื้นที่นั้นๆ ที่ถูกประกาศเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ปัญหาการขาดค่าเยี่ยวยาที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและจัดหาพื้นที่ดินทำกินใหม่รัฐต้องมีมาตรการชดเชยเยี่ยวยาอันเป็นหลัก การสากล เพื่อความเป็นธรรมกับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นโครงการหรือนโยบายต่างๆ

กระบวนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาชุมชนรูปปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่มีกระบวนการเคลื่อนไหวต่อรองของผู้เดือดร้อน ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ต้องการให้ผู้ว่าราชการหน่วยงานรัฐและนายกรัฐมนตรีลงมาในพื้นที่ มาพบปะชาวบ้าน เพราะที่ผ่านมา ยังมีหน่วยรัฐที่ได้ปฏิเสธปกปิดชาวบ้านที่มีความเห็นต่าง และมีการถูกกีดกันไม่ให้

พูดถึงและไม่ให้ถูกนำมาพูดกันในหน่วยงานที่รับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง และปัญหาผลกระทบ ข้อเรียกร้อง การตอบสนองต่อข้อเรียกร้อง ในเชิงนโยบาย กระบวนการพัฒนาในพื้นที่ของภาครัฐ เพื่อให้การพัฒนาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในด้านการกระจายรายได้ การลดความเหลื่อมล้ำ การสร้างความเป็นธรรม การเคารพสิทธิมนุษยชน และสร้างประโยชน์ให้กับประชาชนในพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยการทบทวนนโยบายหรือชะลอการดำเนินงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และจัดให้มีการทบทวนพื้นที่ แผนงาน และกิจการที่จะส่งเสริมการลงทุนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักประชาธิปไตยหรือนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่ต้องทำหน้าที่อำนาจการสร้าง การมีส่วนร่วมในนโยบายแห่งรัฐที่ประเทศไทยได้ปฏิบัติเป็นบรรทัดฐานมาโดยตลอด

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่อง สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ: กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลของการวิจัยได้ดังนี้

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร จากข้อมูลที่พบทำให้ทราบว่า นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ นโยบายที่ดำเนินการมานานก่อนการเข้ายึดอำนาจบริหารประเทศ

ของรัฐบาล คณะรักษาความสงบแห่งชาติ แต่การดำเนินการช่วงนั้น ถือเป็นการอยู่ภายใต้ระบบประชาธิปไตย ประชาชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นรวมตัวกัน เพื่อปกป้องตนเองและชุมชนจากผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากโครงการหรือนโยบายของรัฐ ต่างจากปัจจุบันที่นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษดำเนินไปภายใต้รัฐบาลทหารที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จ จากปัญหาสิทธิการพัฒนาของประชาชนที่อยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 และ 2550 รวมถึงฉบับ 2560 ซึ่งได้มีการบัญญัติกฎหมาย ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ขึ้นให้เห็นสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กระบวนการจัดหาพื้นที่ดินพื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดมุกดาหารขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน โดยเฉพาะกลไกการเลือกพื้นที่เป็นกระบวนการถูกกำหนดจากกลุ่มผู้ราชการจังหวัด และประธานหอการค้าเป็นผู้นำเสนอ ไม่มีกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเซนต์ จามริก ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า สิทธิชุมชนไม่ใช่สิทธิครอบครองเป็นเจ้าของอย่างเบ็ดเสร็จเหมือนสิทธิปัจเจกและสิทธิของรัฐ ที่เจ้าของสามารถใช้สิทธิของตนเองกีดกันการเกี่ยวข้องจากภายนอกได้อย่างสิ้นเชิง แต่สิทธิชุมชนให้ความสำคัญกับผู้ที่อยู่กินดีอยู่ดี และดูแลทรัพยากรเพื่อความอยู่รอดของชุมชนเป็นอันดับแรก คนภายนอกจะมาอ้างสิทธิเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนเมือง มาอยู่เหนือการมีชีวิตรอดของชุมชนไม่ได้ ระดับของการมีส่วนร่วมจึงลดหลั่นกันไปตามความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตและสังคม

เนื่องจากว่าประชาชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นรวมตัวกันเพื่อปกป้องตนเองและชุมชนจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการหรือนโยบายของรัฐ ต่างจากปัจจุบันที่นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษดำเนินไปภายใต้รัฐบาลทหารที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จ ประกอบกับแนวคิดของอคินราพีพัฒน์ (Rapeepat, 2009) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า สิทธิชุมชนเป็นสิทธิร่วมเหนือทรัพย์สินของชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เช่น สมาชิกของชุมชน ซึ่งทำหน้าที่ดูแลรักษาป่าเท่านั้น จึงจะมีสิทธิใช้และได้ประโยชน์จากป่า รวมถึงการที่ชุมชนก็สามารถใช้อำนาจออกกฎเกณฑ์โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคมเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น ชุมชนหลายแหล่งมีกฎเกณฑ์อนุญาตให้แต่ละเฉพาะครัวเรือนที่แต่งงานใหม่และยากจนเท่านั้น จึงจะมีสิทธิใช้พื้นที่ดินเพื่อใช้ส่วนตัวในขณะที่ครัวเรือนที่มีฐานะดีจะไม่ได้สิทธิอันนั้น

ประชาชนที่อยู่ในประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ต่างพยายามเรียกร้องขอให้หน่วยงานรัฐในจังหวัดมุกดาหาร เปิดเผยข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษให้กับประชาชนในพื้นที่ ทั้งในด้านบวกและด้านลบ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างโปร่งใส ผู้ได้รับผลกระทบและชาวบ้านในเขตเศรษฐกิจพิเศษยังถูกปิดกั้นสิทธิ เสรีภาพ และการแสดงความคิดเห็น การประชุม และห้ามมิให้มีการพูดคุยถึงปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ การจัดกิจกรรมต่างๆ ในประเด็นนี้ จะเห็นได้ว่าไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen & Uphoff

(1980) ที่ได้อธิบายไว้ว่า จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะกำหนดสภาพปัญหาและความต้องการด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการวางแผนแก้ไขสภาพปัญหา

รัฐบาลต้องทบทวนนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง เป้าหมายหรือออกแบบการพัฒนาาร่วมกัน และให้มีกลไกตัวหน่วงหรือการตรวจสอบภาคประชาชนมีส่วนร่วมในกลไกดำเนินงานในทุกระดับ โดยให้ชะลอการเร่งรัดดำเนินการเขตเศรษฐกิจจนกว่าจะมีการดำเนินการตามต้องคำนึงถึงหลักการความเป็นธรรม การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับสังคมโดยรวมและท้องถิ่น ด้านการจัดหาที่ดินและบริหารจัดการทั้งหมด และจัดให้ชุมชนท้องถิ่นที่อยู่อาศัยและทำประโยชน์ในพื้นที่เหล่านั้นมีส่วนร่วมสำรวจตรวจสอบความเหมาะสมของพื้นที่ รวมถึงขนาดปริมาณของการใช้พื้นที่ โดยพิจารณาถึงประโยชน์และผลกระทบต่อชุมชนสภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นสำคัญในลำดับแรก โดยให้ภาคประชาสังคมที่ไม่ใช่แต่เพียงภาครัฐกิจเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เข้าไปมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดด้วยกัน ในส่วนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Weiner (1971) กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำอันแสดงถึงความรู้สึกที่ทำให้ประชาชนขาดความสนใจและขาดการกระทำได้ซึ่งการไม่กระทำของประชาชนที่มาจากความรู้สึกนั้น อาจก่อให้เกิดผลทางการเมือง

ตามมา แต่จะต้องพิจารณาให้ได้ว่าการที่ประชาชนไม่กระทำการอันใดเกิดขึ้นจากความรู้สึกที่เป็น การมีส่วนร่วมหรือการไม่กระทำในกรณีอื่นๆ ที่ไม่เป็นการมีส่วนร่วม โดยให้มั่นนโยบาย กลไก และมาตรการชดเชยเยียวยาบนหลักการความเป็นธรรม สำหรับชุมชนผู้ต้องได้รับผลกระทบจากการถูกผลักดันให้ออกจากพื้นที่ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงค่าเสียหายจากการสูญเสียที่ดินทำกินในอนาคต โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหมดจดหาพื้นที่รองรับที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เดิมหรือใกล้เคียงเพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงวิถีอัตลักษณ์ดั้งเดิมได้ก่อน และในเบื้องต้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนเพื่อสร้างความมั่นคงของชุมชน ผู้ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่องในระยะแรกจนกว่าชุมชนจะมีความมั่นคงถาวร

การเคลื่อนไหวด้านสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้้นนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารนั้น เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วม กระบวนการตัดสินใจสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยการยอมรับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐในหน่วยงานภาครัฐ เช่น หอการค้าจังหวัด ได้เข้ามาสำรวจพื้นที่ดินในเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ซึ่งใช้พื้นที่ดินของสาธารณะหรือแม้แต่พื้นที่ทำกินของชาวบ้าน เพื่อจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และเขตอุตสาหกรรม โดยที่หน่วยงานของรัฐไม่ได้ให้ความสำคัญกับชาวบ้านในพื้นที่มากนัก หน่วยงานรัฐควรมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความชัดเจน และประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้ทราบถึงกระบวนการขั้นตอนต่างๆ เพื่อลดการ

เกิดผลกระทบต่อชาวบ้านน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Weiner (1971) ที่ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการเกี่ยวกับการกระทำเพื่อสนับสนุนหรือเรียกร้องกับผู้นำของรัฐบาลสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการปกครองในระบอบเผด็จการ ตัวอย่างเช่น การชุมนุมคัดค้านหรือสนับสนุนการกระทำของรัฐบาล การออกเสียงประชามติ ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นความคิดเห็นของมหาชนหรือความคิดเห็นสาธารณะ อันมีผลโดยตรงต่อการคัดค้านหรือสนับสนุนการทำงานของรัฐบาล และการสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลเอง ผู้วิจัยมีแนวคิดสนับสนุนแนวคิดของ Weiner เพราะเหตุว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมกระบวนการตัดสินใจสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย การยอมรับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และประชาชนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมรู้เห็นในการพัฒนาพื้นที่ที่จะทำให้เกิดผลประโยชน์ระหว่างภาครัฐกับชุมชนท้องถิ่นด้วย ในส่วนนี้จะสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ที่ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) อันประกอบไปด้วย กระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการกำหนดผลประโยชน์ทางด้านสังคมและกระบวนการวิธีการเกี่ยวกับการกำหนดผลประโยชน์ส่วนบุคคล ในส่วนนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมกระบวนการตัดสินใจสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย การยอมรับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้

ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในการพัฒนาตามนโยบายของรัฐในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ประชาชนไม่ได้คาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ และหากเกิดผลกระทบแล้วหน่วยงานรัฐ จะต้องมีการมาตรการป้องกันเพื่อไม่เกิดผลกระทบต่อประชาชนด้วยผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของชุมชนท้องถิ่น การดำเนินชีวิตในวิถีชนบทจะเปลี่ยนแปลงไปวัฒนธรรมท้องถิ่นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยเฉพาะด้านกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะที่เป็นกฎหมายแม่บทกำกับดูแลในเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษ กฎหมายเฉพาะที่เป็นกฎหมายแม่บทกำกับดูแลในเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษยังอยู่ในกระบวนการทางนิติบัญญัติ จะเห็นได้ว่าไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Nie and Verba (1975) ที่ได้อธิบายไว้ว่า กิจกรรมทางกฎหมายของพลเมืองที่มีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลในการเลือกหรือกำหนดบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งในรัฐบาล หรือมีจุดมุ่งหมายที่จะสามารถดำเนินกระบวนการในการกดดันรัฐบาลให้กระทำการตามที่พลเมืองนั้น มีความต้องการผู้วิจัยเห็นว่าประชาชนไม่ได้คาดหวังกับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐที่ไม่เป็นไปตามหลักของการมีส่วนร่วมของประชาชน ถึงแม้ว่าในบางครั้งจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมบ้าง แต่ไม่มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าทำให้ประชาชนถูกปิดหูปิดตาไม่สามารถเข้าไปร่วมพัฒนาได้อย่างทั่วถึง แม้ว่าจะมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

แต่ผลกระทบก็ยังเกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น อาจส่งผลกระทบ ทั้งด้านบวกและด้านลบกับ ประชาชนในด้านต่างๆ รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ของคนในชุมชนด้วย

ในส่วนของการจัดหาพื้นที่ดินและพื้นที่ สาธารณะประโยชน์ เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขต เศรษฐกิจพิเศษนั้น ประชาชนในท้องถิ่นมีความ กังวลกับการสูญเสียพื้นที่ดินทำกิน ประชาชนอาจ จะต้องเจอกับการที่จะถูกเวนคืนที่ดิน โดยที่ ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดหาพื้นที่ดิน จะเห็นได้ว่า สอดคล้อง กับแนวคิดของจรรยา สุภาพ (Suphab, 1981) ที่ได้อธิบายไว้ว่า การมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมี ในการกำหนดนโยบาย ในการตัดสินใจและกิจการ ต่างๆ ของรัฐบาล และในทางการเมืองหรือการ มีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล ตัวอย่างเช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล รวมทั้ง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ในด้านการ วางแผนการจัดทำผังเมืองเป็นกระบวนการสำคัญ ของการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ของประเทศ โดยกลไกของคณะกรรมการผังเมืองระดับจังหวัด และระดับชาติ เป็นความรู้ที่ผูกขาดโดยนักวิชาการ บริษัทที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งนี้ทำให้ประชาชน ไม่มีส่วนร่วม และเกิดปัญหาทำให้ประชาชนได้รับ ผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถึงแม้ว่าประชาชน ในท้องถิ่นยังไม่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง ดังกล่าวนักนัก ถ้าหากภาครัฐและภาคเอกชน มีความเห็นว่า การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ มุกดาหารเป็นเรื่องที่ดีเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และประชาชนได้ประโยชน์ต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 เกี่ยวกับทฤษฎี เนื่องจากการ ศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาที่ให้น้ำหนักไปที่เรื่อง สิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้นโยบายเขต เศรษฐกิจพิเศษ: กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษาที่เน้นในเรื่องของ สิทธิการพัฒนาของประชาชน อาจมีข้อจำกัดใน ที่ไม่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ ทั้งในแนวคลาสสิก และทฤษฎีสมัยใหม่ได้ดีพอ อันมีผลต่อการนำไปสู่การสร้างข้อสรุปทั่วไป (Generalization) เพื่อการอธิบายปรากฏการณ์ ในเชิงสิทธิของประชาชนในด้านอื่นๆ ที่แตกต่าง ออกไปได้ ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาเป็นประโยชน์ ในเชิงวิชาการมากยิ่งขึ้นต่อไป จึงควรแสวงหา แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐศาสตร์สมัยใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนมาช่วย เสริม และอธิบายปรากฏการณ์เช่นนี้ อันจะทำให้ หัวข้อของการศึกษาวิจัยนี้มีความน่าสนใจ มีความ สำคัญ และเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

1.2 ระเบียบวิธีวิจัย จากการศึกษา วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำความเข้าใจ ปรากฏการณ์สิทธิการพัฒนาของประชาชนและ รูปแบบนโยบายเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งตรวจสอบ หาตัวแปรที่เป็นสาเหตุส่งผลต่อสิทธิการพัฒนาของ ประชาชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ผู้วิจัยเห็นว่า ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้รูปแบบวิธีวิจัยแบบ ผสมผสาน (Mixed Models) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ใช้ วิธีวิทยาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกันใน

การดำเนินการวิจัย อันจะทำให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความจริงมากขึ้น และจะทำให้ได้ผลการวิจัยที่มีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 หน่วยงานของภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เนื่องจากประชาชนมีสิทธิการเป็นผู้อยู่ในพื้นที่ ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยการจัดเวทีให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิพากษ์วิจารณ์โดยสาธารณะ

2.2 ทำให้ทราบว่าปัญหาที่ประชาชนวิตกกังวลกับปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน เช่น ด้านสาธารณสุข สาธารณูปโภค และบริโภค เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ: กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

2.3 การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น และรับฟังในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับโครงการผ่านกระบวนการรับฟัง

ความคิดเห็น การนำเสนอการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมรอบชุมชน เพื่อให้ประชาชนรับรู้ และเสนอแนะข้อมูลต่างๆ เพิ่มเติมเพื่อนำมาประกอบการพิจารณา ทั้งนี้เป็นความร่วมมือในรูปแบบคณะกรรมการไตรภาคี ประกอบด้วย หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และภาคประชาชนในท้องถิ่น ทำให้เกิดการเข้าใจและยอมรับจากชุมชนมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรใช้กลุ่มเป้าหมายที่มีพื้นที่ต่างกัน เนื่องจากบริบทพื้นที่และสถานการณ์ของสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีกระบวนการและสาเหตุที่ต่างกัน เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ไขปัญหาสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษต่อไป

3.2 ควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการพัฒนาของประชาชนภายใต้ นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อจะได้ทราบว่ามีความสัมพันธ์ต่อสิทธิการพัฒนาของประชาชน

References

- Cohen & Uphoff. (1980). *Effective Behavior in Organizations*. New York : Richard D. Irwin Inc.
- Fahdiewkan Magazine. (2010). *The Justice in (not) ransition*. 8th ed. (January - September). Nonthaburi : Fahdiewkan Press.

- Keawmanee, R. (2017). *Conclusion Seminar Morning Talk on the Mae Sot Special Economic Zone: Chance and potentiality for industrial development in the Border*. http://www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/article/Maesot_SpecialEconomic-Zone_220254.doc. (Accessed 15 August 2017).
- Nie, N.H. and Verba, S. (1975). Political Participation, pp. 9-12. In *Grunstien and Nelson, W.P. (eds.). Handbook Political Science : Non Government Politic*. Massasuseette : Addisen Wesley.
- Rapeepat, A. (2009). *Chaoban-Chaomueng on the Justice in Thai Society*. Chaingmai : Wanida Press.
- Suphab, C. (1981). *Political Principles*. Bangkok : Thaiwatthanapanich.
- Weiner, Myron. (1971). Political Participation : Crisis of the Political Process. In *Crises and Sequence in Political Development*. Revised by Leonard Binder. Princeton : Princeton University Press.